

การพัฒนาหลักสูตรปริญญาตรี การแพทย์แผนจีน

Curriculum Development for B.Sc (Traditional Chinese Medicine)

นพ. ชวลิต สันตกิจรุ่งเรือง*

Dr. Chawalit Suntikitrungruang

บทคัดย่อ

การแพทย์แผนจีนเป็นศาสตร์การแพทย์ที่เข้าสู่ประเทศไทยแต่โบราณ ในปัจจุบันได้มีความพยายามจัดให้มีมาตรฐานคุณภาพสำหรับการให้บริการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนด้วยศาสตร์การแพทย์แผนจีนเพื่อให้เป็นทางเลือกของประชาชนไทยในการดูแลสุขภาพของตนเอง การพัฒนาศาสตร์การแพทย์แผนจีนได้มีมาตรฐานคุณภาพด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำหรับประชาชนไทย สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ได้ให้ความสนใจ และร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข ตลอดจนวิชาชีพที่เกี่ยวข้องพัฒนาการผลิตบุคลากรศาสตร์การแพทย์แผนจีนอย่างได้มาตรฐาน และสามารถปฏิบัติงานร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แผนไทยในการบริการประชาชน โดยจัดทำเป็นหลักสูตรระดับปริญญาตรี การแพทย์แผนจีนขึ้นในประเทศไทย

บทนำ

รัฐบาลได้ประกาศนโยบายและเป้าหมายการรณรงค์ “ปีแห่งการสร้างสุขภาพ” ทั่วไทย พ.ศ. 2545 โดยให้สนับสนุนการพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ซึ่งเป็นการรักษาแบบธรรมชาติบำบัดและพึ่งตนเอง ต่อมาตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติคำว่า “บริการสาธารณสุข” ให้รวมถึงการบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะ สำหรับศาสตร์การแพทย์แผนจีนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบบริการสุขภาพของประชาชนไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีหลักฐานสำคัญได้แก่ สมุนไพรรจีน ส่วนหนึ่งได้เข้ามาเป็นสมุนไพรรจีนของการแพทย์แผนไทย เช่น โกฐเชียง (ตังกุย) โกฐสอ (แป๊ะลี้) โกฐเขมา (ซังตุ๊ก) โกฐกระดูก (บักเหียว) โกฐก้านพร้าว (โอ้วไน้) โกฐน้ำเต้า (ตัวอึ่ง) โกฐกะลั้ง (เบ๊จี้จี้) และโกฐจุฬาลัมพา (ไ้งะฮะ) ในคัมภีร์โอสถพระนารายณ์ ซึ่งเป็นคัมภีร์ตำรายาไทยรวบรวมขึ้นจากตำรายาที่ใช้ในราชสำนักในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้มีตำรายาจีนปรากฏ

* นายแพทย์ 10 ด้านสาธารณสุข กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

ในคัมภีร์ดังกล่าวด้วย ในปัจจุบันทุกจังหวัดมีชมรมไทยเก๊กซึ้ง ซึ่งเป็นวิชาหนึ่งในการดูแลสุขภาพของศาสตร์การแพทย์แผนจีน นอกจากนี้ยังปรากฏมีร้านสมุนไพรจีนชื่อว่า ได้อันตั้ง อายุกว่า 120 ปี ยังเปิดดำเนินการในปัจจุบัน โรงพยาบาลเทียนฟ้ามูลนิธิที่มีแผนกแพทย์จีนได้เริ่มบริการตั้งแต่ พ.ศ. 2446 อายุครบร้อยปีพอดี และสมาคมแพทย์จีนในประเทศไทย

จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 ได้มีการเปลี่ยนแปลงสาขา การแพทย์แผนโบราณ จากพระราชบัญญัติเดิม พ.ศ. 2479 เป็นสาขา การแพทย์แผนไทย ทำให้แพทย์แผนจีน ซึ่งเคยได้รับอนุญาตสอบขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาแผนโบราณ ประเภทเวชกรรม ไม่สามารถใช้การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทยได้อย่างไรก็ตาม กลุ่มงานความร่วมมือการแพทย์ไทย-จีน ในสังกัดกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้ใช้ข้อมูลการศึกษาการใช้ศาสตร์การแพทย์แผนจีนจากสถานพยาบาล หัวเฉียวแผนโบราณ ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 ซึ่งสามารถยืนยันได้ว่าศาสตร์การแพทย์แผนจีนเป็นที่เหมาะสมและนิยมของประชาชนไทยและเป็นการแพทย์ทางเลือกสำหรับประชาชนไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขจึงได้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2543) เรื่อง การอนุญาตให้บุคคลทำการประกอบโรคศิลปะโดยอาศัยศาสตร์การแพทย์แผนจีน ตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 โดยมีแพทย์จีนที่ผ่านการสอบประเมินด้านจรรยาบรรณและความรู้แพทย์จีน และได้หนังสืออนุญาตให้ประกอบโรคศิลปะด้วยศาสตร์การแพทย์แผนจีนชั่วคราวจนถึงปัจจุบัน จำนวน 175 คน สำหรับหนังสือรับรองดังกล่าวจะมีอายุ 2 ปี และสามารถต่อได้ครั้งละ 2 ปี

เพื่อให้ศาสตร์การแพทย์แผนจีนได้สามารถเป็นศาสตร์ในการดูแลสุขภาพพร้อมกับแพทย์แผนปัจจุบัน การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงสาธารณสุขจึงมีนโยบายในการพัฒนาศาสตร์การแพทย์แผนจีนและผลิตบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการประกอบโรคศิลปะด้วยศาสตร์การแพทย์แผนจีนอย่างมีมาตรฐานและคุณภาพ ทั้งนี้โดยมีสิ่งยืนยันในนโยบายของประเทศไทยและระดับทวิภาคีในเรื่องดังกล่าว ดังนี้

1. จากการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ. 2545 ได้เกิดมีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2543 และในกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2545 ได้มีกลุ่มงานความร่วมมือการแพทย์ไทย-จีน กองการแพทย์ทางเลือก เพื่อกำหนดพัฒนาคุณภาพ มาตรฐาน และสนับสนุนให้มีการแพทย์ทางเลือก ซึ่งรวมทั้งการแพทย์แผนจีนในระบบบริการสุขภาพของประชาชนไทย ตามข้อ 2 (ฉ) และ (ข)

2. ในสารที่ ๗๗ นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในการโอกาสก่อตั้งสมาคมแพทย์จีนในประเทศไทยครบ 78 ปี ได้ให้นโยบายการพัฒนาให้การแพทย์แผนจีนควบคู่กับการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพของประชาชน

3. กระทรวงสาธารณสุขได้ลงนามกับกระทรวงสาธารณสุขจีน ในบันทึกความเข้าใจ พ.ศ. 2543 เรื่อง การสนับสนุนให้เกิดศูนย์แห่งความเป็นเลิศในการแพทย์แผนจีนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งต่อมากระทรวงสาธารณสุขได้อนุมัติให้เป็น **“สถาบันการแพทย์ ไทย-จีน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้”** โดยเป็นโครงการภายใต้ความร่วมมือระหว่างกระทรวงสาธารณสุข มหาวิทยาลัย และมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง พร้อมนี้กระทรวงสาธารณสุขได้แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายสถาบันการแพทย์ ไทย-จีน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสถาบันดังกล่าวจะครอบคลุมทั้งการวิจัย การผลิตและพัฒนาบุคลากร และการให้บริการศาสตร์การแพทย์แผนจีน

4. กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้จัดทำหลักสูตรกลางสำหรับปริญญาตรีวิทยาศาสตร์บัณฑิต (การแพทย์แผนจีน) และแจ้งทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อขอให้ใช้เป็นหลักสูตรกลางของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศไทย

5. สำหรับการขอขึ้นทะเบียนเพื่อเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะด้วยศาสตร์การแพทย์แผนจีน กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกได้ประสานงานกับกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ซึ่งมีกองการประกอบโรคศิลปะในสังกัดเพื่อเตรียมร่างพระราชกฤษฎีการับรองสาขาการแพทย์แผนจีน ตามมาตรา 5 (5) แห่งพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 โดยกำหนดให้ผู้สำเร็จหลักสูตร วท.บ. (การแพทย์แผนจีน) เมื่อได้ฝึกปฏิบัติงานเป็นเวลา 1 ปีหลังปริญญาแล้ว สามารถสอบขึ้นทะเบียนได้ ซึ่งกระทรวงสาธารณสุข และกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้มีหนังสือแจ้งทบวงมหาวิทยาลัยแล้ว ตามหนังสือ ที่ สธ 0526/2539 และที่ สธ 0502.02/121 ลงวันที่ 16 กรกฎาคม 2545 และวันที่ 5 มีนาคม 2546 ตามลำดับ

เพื่อจัดทำหลักสูตรมาตรฐานในการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีสาขาการแพทย์แผนจีนซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2545¹ ในข้อ 1 (3) กำหนดพัฒนาคุณภาพ มาตรฐาน และเสนอแนะเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทยและการแพทย์ทางเลือกอื่น และ ข้อ 2 (2) กองการแพทย์ทางเลือกมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ ในข้อ (ง) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ทางการแพทย์ทางเลือกอื่น เพื่อพัฒนามาตรฐาน และคัดกรองศาสตร์การแพทย์ทางเลือกให้เหมาะสมในการพึ่งตนเองของประชาชนในประเทศ ข้อ (จ) กำหนดพัฒนา คุณภาพ มาตรฐาน และเสนอแนะเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการแพทย์ทางเลือกอื่น และ (ข) สนับสนุนให้มีการผสมผสานการแพทย์ทางเลือกอื่นที่เหมาะสมในระบบบริการสุขภาพ กลุ่มงานความร่วมมือการแพทย์ไทย-จีน กองการแพทย์ทางเลือก กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จึงได้ทำการศึกษาวิเคราะห์และจัดทำหลักสูตรปริญญาตรีสำหรับศาสตร์การแพทย์แผนจีนขึ้น เพื่อเป็นหลักสูตรกลางสำหรับสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เพื่อใช้ในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ประสพการณ์ในการให้บริการการแพทย์แผนจีนที่ได้มาตรฐาน และสามารถร่วมปฏิบัติงานการให้บริการสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แผนไทยได้

วิธีการ

กลุ่มงานความร่วมมือการแพทย์ไทย-จีนได้ประสานงานกับสมาคมแพทย์จีนในประเทศไทย สมาคมศาสตร์การแพทย์แผนจีนในประเทศไทย สถาบันอุดมศึกษาที่ให้ความสนใจ อาทิเช่น มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยมหิดล ฯลฯ สำนักงานคณะกรรมการ อุดมศึกษาและมหาวิทยาลัยการแพทย์แผนจีนเชียงใหม่ซึ่งได้รับมอบหมายจากกระทรวงสาธารณสุข จีนในการสนับสนุนทางวิชาการการแพทย์แผนจีนในประเทศไทย นอกจากนี้กลุ่มงานความร่วมมือ การแพทย์ไทย-จีน ยังได้ศึกษาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาในสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์² หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาการแพทย์ตะวันออก มหาวิทยาลัยรังสิต³ หลักสูตรการแพทย์ แผนตะวันออก สถาบันการแพทย์ตะวันออกเกาหลี⁴ และหลักสูตรการแพทย์แผนจีน มหาวิทยาลัย การแพทย์แผนจีนเชียงใหม่⁵ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบจำนวนหน่วยกิต เป็นรายกลุ่มวิชาตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบปริญญาระยะเวลา จำนวนหน่วยกิตของมหาวิทยาลัย และวิทยาลัย ต่างๆ ในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์ หลักสูตรการแพทย์แผนจีน และ หลักสูตรการแพทย์แผนตะวันออก

หมวดวิชา/วิชา	พทปย.	ม.พจ.ชย	ม.รังสิต	ม.กาจจ
ระยะเวลาการศึกษา (ปี) ในระดับอุดมศึกษา	3	5	4	6
หมวดวิชาทั่วไป	16 (14.5%)	104 (25.3%)	21 (14.0%)	18 (7.4%)
หมวดวิชาเฉพาะ	84 (76.4%)	287 (69.8%)	123 (82.0%)	202 (82.8%)
- วิชาพื้นฐาน	30	89	29	50
- กลุ่มวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐาน				
- วิชาชีพเฉพาะ	42	104	94	152
- ฝึกงาน	4	94		
หมวดวิชาเลือกเสรี	10 (9.1%)	20 (4.9%)	6 (4.0%)	24 (9.8%)
รวม	110	411 (350)	150	244

หมายเหตุ

- พทปย. คือ ร่างหลักสูตรกลางของคณะกรรมการวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ฉบับวันที่ 2 กรกฎาคม 2546 (3 ปี)

2. ม.พจ.ชช คือ หลักสูตรปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยการแพทย์แผนจีนเซี่ยงไฮ้ 2000 (5 ปี)
3. ม.รังสิต คือ หลักสูตรการแพทย์ตะวันออกของมหาวิทยาลัยรังสิต ปี 2546 (4 ปี)
4. ม.กวางจู คือ หลักสูตรการแพทย์ตะวันออกมหาวิทยาลัยกวางจู ประเทศเกาหลี (6 ปี)

นอกจากนี้กลุ่มงานความร่วมมือการแพทย์ไทย-จีน ยังได้ศึกษาถึงแนวโน้มการพัฒนาการแพทย์แผนจีนในการประชุมนานาชาติเรื่อง แพทยศาสตร์ศึกษา การแพทย์แผนจีน ครั้งที่ 16 ซึ่งนักวิชาการแพทยศาสตร์ศึกษาเรื่องการแพทย์แผนจีนและการแพทย์พื้นบ้านกว่า 20 ประเทศทั่วโลกได้มาร่วมประชุมเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2545 และให้ข้อคิดเห็นที่สำคัญ 3 ประการดังนี้

1. หลักสูตรการแพทย์แผนจีนควรใช้หลักสูตรมาตรฐานที่ทบวงการแพทย์แผนจีนและสถาบันอุดมศึกษาที่องค์การอนามัยโลกรับรอง
2. ควรมีการฝึกอบรมเพื่อให้ได้ครูแพทย์สำหรับการแพทย์แผนจีนที่ได้มาตรฐาน คุณภาพ
3. การนำหลักสูตรการแพทย์แผนจีนไปประยุกต์ใช้ในต่างประเทศควรพิจารณาปรับใช้ตามความเหมาะสม และตามปัญหาการแพทย์และสาธารณสุขของแต่ละพื้นที่

และที่สำคัญสำหรับการจัดร่างหลักสูตรมาตรฐานการแพทย์แผนจีนคือ นโยบายการปฏิรูปสุขภาพแห่งชาติของประเทศไทยซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างสุขภาพ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานของการบริการสุขภาพ และการให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนในการเข้าถึงบริการการดูแลสุขภาพอนามัย^{6,7}

นอกจากนี้กลุ่มงานความร่วมมือการแพทย์ไทย-จีนยังได้ศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์มาตรฐาน และการจัดทำหลักสูตรการแพทย์แผนจีนของประเทศจีน^{8, 9, 10}

กลุ่มงานความร่วมมือการแพทย์ไทย-จีนได้ประชุมร่วมกับผู้ได้รับหนังสือรับรองการประกอบโรคศิลปะด้วยศาสตร์การแพทย์แผนจีนจากสมาคมและองค์กร และมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องในระหว่างเดือนมีนาคม - มิถุนายน 2546 และได้ประชุมร่วมกับคณะกรรมการอุดมศึกษา และมหาวิทยาลัยการแพทย์แผนจีนเซี่ยงไฮ้ เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2546 โดยการประชุมดังกล่าวได้มีการส่งมอบหลักสูตรกลางให้กับมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งมีความประสงค์จะเปิดหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (การแพทย์แผนจีน) เพื่อพิจารณาดำเนินการเสนอมหาวิทยาลัย และขออนุมัติคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการต่อไป

ผลการจัดทำหลักสูตร วิทยาศาสตร์บัณฑิต (การแพทย์แผนจีน)

1. วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นหลักสูตรในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ทักษะ และเจตคติดังนี้

- 1.1 มีความรู้ ทักษะในมาตรฐานการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนจีน
- 1.2 มีความสามารถในการพัฒนาศาสตร์การแพทย์แผนจีนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 1.3 สามารถให้บริการดูแลสุขภาพอนามัยประชาชนเป็นทีมร่วมกับวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

อื่น ๆ

2. แผนการศึกษา

หลักสูตร ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (การแพทย์แผนจีน) มีหลักสูตร 5 ปี จำนวน หน่วยกิต 188 หน่วยกิต โดยแบ่งเป็น

วิชาพื้นฐาน	30 หน่วยกิต
วิชาเลือก	6 หน่วยกิต
วิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ	19 หน่วยกิต
วิชาแพทย์แผนจีน	77 หน่วยกิต
ปฏิบัติ	56 หน่วยกิต

3. หลักสูตรรายวิชา

3.1 วิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

- กายวิภาคศาสตร์	5 หน่วยกิต
- สรีระวิทยาและชีวเคมี	4 หน่วยกิต
- จุลชีววิทยา ปรสิตร และระบบภูมิคุ้มกันโรค	2 หน่วยกิต
- พยาธิวิทยา	3 หน่วยกิต
- เกสัชวิทยาเบื้องต้น	2 หน่วยกิต
- การตรวจวินิจฉัยโรค	3 หน่วยกิต

3.2 วิชาแพทย์แผนจีน

- ทฤษฎีพื้นฐานแพทย์จีน	12 หน่วยกิต
- เกสัชกรรมแผนโบราณ และการส่งเสริมสุขภาพ	10 หน่วยกิต
- ตำรับยา	8 หน่วยกิต
- อายุรศาสตร์	12 หน่วยกิต
- โรคเ็นปิ้ง	3 หน่วยกิต
- กุมารเวชศาสตร์	5 หน่วยกิต
- สูติ-นรีเวชศาสตร์	6 หน่วยกิต
- การฝังเข็ม	10 หน่วยกิต
- การทุยนา	6 หน่วยกิต

- โรคกระดูกและโครงสร้าง	5 หน่วยกิต
3.3 วิชาเลือก	
- เวชกรรมโบราณ	4 หน่วยกิต
- การนวดไทย	4 หน่วยกิต
- สมุนไพรไทย	4 หน่วยกิต
- เภสัชกรรมไทย	4 หน่วยกิต
- ภาษาอังกฤษระดับสูง	2 หน่วยกิต
- คอมพิวเตอร์	2 หน่วยกิต

สำหรับภาษาจีนและภาษาอังกฤษทั่วไปอยู่ในวิชาพื้นฐานและรายละเอียดของหลักสูตรวิชาชีพ
รายวิชา ผู้สนใจขอข้อมูลได้ที่กลุ่มงานความร่วมมือการแพทย์ไทย-จีน กองการแพทย์ทางเลือก
กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โทร. 0-2590-6381

บทวิจารณ์

หลักสูตรการแพทย์แผนจีนที่ได้จัดทำขึ้นนี้ เป็นการรวบรวมแนวคิดจากผู้มีความรู้
ประสบการณ์แผนจีนในประเทศไทย นักการศึกษา นักการสาธารณสุขจากองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ
และภาคประชาชนในประเทศไทย โดยปรับจากหลักสูตรมาตรฐานของมหาวิทยาลัยการแพทย์แผน
จีนเซี่ยงไฮ้ ซึ่งได้รับการรับรองจากองค์การอนามัยโลก และทบวงการแพทย์แผนจีน ประเทศจีน
โดยมุ่งจะให้ผู้สำเร็จการศึกษาได้มีความรู้ ทักษะในวิชาชีพแผนจีน สามารถพัฒนาศาสตร์การ
แพทย์แผนจีนให้เป็นการแพทย์ทางเลือกในการร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบันและการแพทย์แผนไทย
สำหรับการให้บริการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนไทยต่อไป แต่เนื่องจากเป็นการจัดทำครั้งแรก
แรกของประเทศไทย จึงยังต้องมีการประเมินเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง
ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 103 ก (เล่มที่ 3) วันที่ 9 ตุลาคม 2545 หน้า 57 - 60.
2. กองประกอบโรคศิลปะ “ร่างหลักสูตรการแพทย์แผนไทยประยุกต์” เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ พ.ศ. 2546
3. คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยรังสิต The Program of Bachelor of Science (Oriental Medicine) มหาวิทยาลัยรังสิต พ.ศ. 2545
4. Korea Institute of Oriental Medicine Introduction to Korean Oriental Medicine “Korea International Cooperation Agency” 2003.
5. คณะการแพทย์แผนจีน “หลักสูตร ปริญญาตรีการแพทย์แผนจีน” มหาวิทยาลัยการแพทย์แผนจีนเซี่ยงไฮ้ (ภาษาจีน) พ.ศ. 2544
6. มหาวิทยาลัยการแพทย์แผนจีนปักกิ่ง “The 1st International Symposium on Education of Traditional Chinese Medicine” Beijing Proceeding (ภาษาจีนและอังกฤษ) 2002.
7. Wiput Phoolcharoen “Thailand's Health System Reform” Health Systems Research Institute, Nonthaburi 2001.
8. จาง หมิง เต่า “มาตรฐานการบำบัดรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนจีนของเมืองเซี่ยงไฮ้” สำนักงานสาธารณสุข นครเซี่ยงไฮ้ สำนักพิมพ์สาธารณสุข นครเซี่ยงไฮ้ (ภาษาจีน) 1996.
9. คณะกรรมการการสอบมาตรฐานการแพทย์แผนจีน “มาตรฐานและแนวทางการสอบการแพทย์แผนจีนมาตรฐาน” ทบวงการแพทย์แผนจีน สำนักพิมพ์การแพทย์และยาจีนแห่งชาติ (ภาษาจีน) 2001.
10. กรมวิชาการการแพทย์แผนจีน “แผนการเรียนการแพทย์แผนจีน” ทบวงการแพทย์แผนจีน สำนักพิมพ์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเซี่ยงไฮ้ (ภาษาจีน) 1997.